

ФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ

АНОТАЦІЯ. У статті виконано аналіз ефективності положень нормативних документів, що регулюють підприємницьку діяльність у регіонах. Запропоновано шляхи оптимізації процесів реєстрації та подальшого функціонування підприємств в регіонах.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, дерегуляція, суб'єкти господарювання, кодифікація, державне втручання, прибуток, інвестиційна привабливість.

АННОТАЦИЯ. В статье проведен анализ эффективности положений нормативных документов, регулирующих предпринимательскую деятельность в регионах. Предложены пути оптимизации процессов регистрации и дальнейшего функционирования предприятий в регионах.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Гражданский кодекс Украины, Хозяйственный кодекс Украины, дерегуляция, субъекты хозяйствования, кодификация, государственное вмешательство, инвестиционная привлекательность.

ANNOTATION. The article deals in the analysis of the effectiveness of normative documents regulating business activities.

KEYWORDS: the Civil Code of Ukraine, the Commercial Code of Ukraine, deregulation, entities, codification, state intervention, income, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Процес становлення ринкових відносин у регіонах України вимагає пошуку універсальних засобів регуляції й управління, здатних оптимізувати динамічний процес економічних і соціальних змін, урівноважити інтереси між регіональними органами управління та суб'єктами господарювання. Для вирішення цього питання в першу чергу необхідно розв'язати питання щодо регіонального розвитку та регулювання підприємництва. Тому є необхідність у визначенні оптимального ступеню державного втручання у підприємницьку діяльність з тим, щоб, з одного боку, забезпечити ефективне функціонування приватного сектора економіки та отримання ним високих прибутків, а з іншого, створити передумови для збалансованого росту економіки регіонів країни. Так як держава і підприємництво

вступають у відносини, де кожна зі сторін має значний вплив, то держава має потребу у підприємстві. При цьому підприємство має потребу у державі, оскільки остання створює належні правові умови для захисту прав національного виробництва і споживання, регламентує правила економічної діяльності, її безпеки, захисту і стабільності.

Аналіз останніх досліджень. Аналізом чинних нормативно-правових актів України, підготовкою і впровадженням регуляторних актів відповідно до засад єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємства займалися О. Подцерковний, Р. Кабр'ян, Я. Шевченко, К. Ващенко, О. Мірошніченко, М. Бродський, В. Жовтуха, І. Волков та ін. Проте поза їх уваги лишилися питання регіональні аспекти державної регуляторної політики і її впливу на розвиток малого та середнього бізнесу в країні.

Мета дослідження. Проаналізувати основні нормативно-правові акти України, які регулюють підприємницьку діяльність в аспекті регіонального впливу на розвиток економіки та запропонувати шляхи покращення реєстрації та функціонування підприємств у регіонах..

Основні результати дослідження. Створення сприятливих умов для підприємства та проведення дерегуляції у сфері підприємства є пріоритетними напрямками державної політики як у цілому, так і по окремих регіонах, оскільки бізнес середовище впливає і на розвиток підприємства і на економічний стан регіонів та держави, підвищення інвестиційної привабливості економіки, посилення її позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках. Неухильне впровадження у повній мірі засад державної регуляторної політики, встановлення прозорих «правил гри», усунення бар'єрів для ведення бізнесу та заохочення конкуренції — це оновлений шлях розвитку вітчизняного бізнесу як невід'ємного елементу української економіки.

Уряд приділяє велику увагу питанням усунення бар'єрів, які створюють проблеми для ведення підприємницької діяльності, і покращання регуляторного середовища в країні.

Прийняття Господарського та Цивільного кодексів України стало важливим кроком вперед у правовому регулюванні суспільних відносин та відносин між господарюючими суб'єктами в Україні та її регіонах.

Так, з 1 січня 2004 року набрали чинність Цивільний кодекс України та Господарський кодекс України.

Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. У зазначених кодексах є норми, які є неоднозначними і суперечливими. Де основоположним питаннями є питання щодо суб'єктів.

Господарський кодекс визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання, із прийняттям яких виникають, до сьогодні, суперечності щодо них.

Суперечність Господарського кодексу України полягає в тому, що тут містяться норми, які закріплені в інших законах. Це ускладнює його застосування; регулює відносини, пов'язані з реалізацією права власності; регламентує діяльність юридичних осіб та визначає загальні положення про зобов'язання, які є предметом регулювання Цивільного кодексу України. Крім того, при вирішенні аналогічних спорів суди надають перевагу, в одному випадку — Цивільному кодексу України, в іншому — Господарському кодексу України.

Відповідно до п.1 ч. 2 с. 4 Цивільного кодексу визначено, що основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України. Відповідно до с. 1 Господарського кодексу України, цей кодекс визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Так, Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності.

Тому на сьогодні залишається, одним із пріоритетних завдань державної політики щодо створення сприятливих умов і прозорих умов для ведення бізнесу та розвитку підприємництва є зменшення різних форм державного втручання у господарську діяльність. З цією метою в державі розроблені наступні кроки, а саме: прийнято низку законодавчих та нормативно-правових актів.

Так, з набранням у 2004 році чинності Закон України «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців», в Україні побудована сучасна система реєстрації. На початку 1991 року тільки на реєстрацію підприємства необхідно було 30 днів, наразі термін державної реєстрації суб'єкта підприємництва разом з процедурами постановки на облік скорочено до 4—5 днів, фінансове навантаження при проведенні певних реєстраційних процедур зменшено у три рази, а деякі платежі взагалі скасовано.

Створено Єдиний державний реєстр юридичних і фізичних осіб-підприємців, відомості якого є відкритими і загальнодоступними. Упроваджено як на законодавчому рівні, так і на практиці державну реєстрацію суб'єктів господарювання за принципом «єдиного вікна», який полягає у можливості постановки на облік шляхом електронної передачі даних відповідним державним органом. Для цього утворено 678 Єдиних державних офісів.

Слід зазначити, що Україна першою із країн — членів СНД приєдналася до Європейського бізнес-реєстру. Проведення низки досліджень, зокрема Міжнародною фінансовою корпорацією, підтверджують, що процедури державної реєстрації суб'єктів господарювання перестали бути бар'єром при започаткуванні бізнесу в Україні.

Одна із форм здійснення державної влади — державний контроль, що забезпечує дотримання законів і інших правових актів, які видаються органами держави. Питання державного контролю як однієї із функцій господарського правового регулювання є важливим елементом захисту прав та законних інтересів споживачів як учасників відносин у сфері господарювання. Загальна відсутність державного контролю може призвести до суттєвих порушень прав юридичних та фізичних осіб, права та гарантії яких захищаються державою. Верховною Радою України 5 квітня 2007 року прийнято Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», норми якого спрямовані на створення належних правових умов для взаємовідносин контролюючих органів та суб'єктів господарювання, встановлення єдиного порядку організації та проведення перевірок, підвищення рівня захищеності підприємців та зменшення можливості для зловживань представниками контролюючих органів. Крім цього, підготовлено низку нормативно-правових актів щодо затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності і визначенню періодичності проведення

планових заходів із здійсненням контролю. На сьогодні в Україні законодавчі та нормативно-правові акти приведені у відповідність до цього Закону.

З прийняттям у 2003 році Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», створено єдину систему розробки і прийняття регуляторних актів. Майже всі проекти регуляторних актів (69,4 %), які розробляються регуляторними органами, супроводжуються аналізом регуляторного впливу, що не уможливило прийняття нових неефективних та недоцільних рішень.

З прийняттям Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» на законодавчому рівні встановлено європейські принципи видачі документів дозвільного характеру. Створено в регіонах країни інфраструктуру дозвільних центрів (677 одиниць), які здійснюють видачу документів дозвільного характеру за принципом організаційної єдності, що вдвічі скоротило для підприємців витрати часу при отриманні необхідних для здійснення діяльності дозвільних документів.

Разом з цим, Кабінетом Міністрів України затверджені Порядки видачі документів дозвільного характеру центральними органами виконавчої влади. Однак, наразі всі документи дозвільного характеру, видача яких передбачена не Законом, а нормативно-правовими актами нижчого рівня, є нелегітимними.

Відповідно до Закону України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» органами місцевого самоврядування проведено прискорений перегляду регуляторних актів, що призведе до зменшення регуляторного тиску на суб'єктів господарської діяльності шляхом спрощення процедур державного регулювання економіки та зменшення пов'язаних з цим фінансових та інших витрат підприємців. Таким чином, прийнятий Закон спрямований на збільшення кількості як суб'єктів господарської діяльності, так і створених ними робочих місць, що сприятиме забезпеченню повної зайнятості працездатного населення держави та, відповідно, збільшенню обсягу внутрішнього валового продукту України.

Висновок. З метою реалізації норм представлених Законів, органами місцевого самоврядування наразі завершено перегляд прийнятих ними регуляторних актів. Усього переглянуто понад 58 тисяч 600 регуляторних актів, із них 23 тисячі 200 актів, тобто 39 % регуляторних актів, що відповідають принципам державної регуляторної політики.

Органами місцевого самоврядування була проведена робота, а саме, 35 тисяч 434 актів скасовано 35 тисяч 7 актів. Крим — 100 %, Вінниця — 90 %, Волинь — 100 %, Дніпропетровськ — 100 %, Донецьк — 99 %, Житомир — 95 %, Закарпаття — 98 %, Запоріжжя — 100 %, Івано-Франківськ — 98 %, Київська область — 99,9 %, Кіровоград — 99,2 %, Луганськ — 98 %, Львів — 93 %, Миколаїв — 99,9 %, Одеса — 95 %, Полтава — 100 %, Рівне — 100 %, Суми — 98 %, Тернопіль — 100 %, Харківська — 97,9 %, Херсонська — 95 %, Хмельницький — 100 %, Черкаська — 99 %, Чернівецька — 99 %, Чернігівська — 100 %, Севастополь — 63 % і Київ — 38 %.

Тому необхідно скорочувати перелік видів діяльності, які підлягають ліцензуванню для налагодження зворотного зв'язку з локальними підприємницькими асоціаціями і розчищення бізнес-середовища від надмірної зарегульованості. Це є важливим кроком для проведення переоцінки вартості всіх адміністративних послуг та бланків суворої звітності, так як вартість послуг завищена у рази, а вартість бланків — у 10 разів.

Вирішення цих питань на державному рівні сприятиме створенню прозорого регуляторного середовища як в Україні в цілому, так і по регіонах.

Література

1. Господарський кодекс України. — www.rada.gov.ua
2. Цивільний кодекс України. — www.rada.gov.ua
3. Закон України «Про засади регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 2003 року. — www.rada.gov.ua
4. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». — www.rada.gov.ua
5. Закон України «Про внесення змін до статті 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення» від 8 лютого 2007 року № 622-V. — www.rada.gov.ua
6. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» від 11 січня 2007 року № 577-V. — www.rada.gov.ua
7. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». — www.rada.gov.ua
8. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV. — www.rada.gov.ua
9. Постанова КМУ «Деякі питання застосування принципу мовчазної згоди» від 27 січня 2010 № 77. — www.rada.gov.ua

Стаття подана до редакції 19.10.2011